

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФУНДАМЕНТАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

СЦЕНАРІЙ

«Бабин Яр: без права на забуття»

Одеса - 2021

80 РОКІВ З ТРАГЕДІЇ БАБИНОГО ЯРУ

(сценарій заходу на платформі ZOOM)

Ведучий 1: Останні дні вересня – мають трагічний відтінок в історії нашої країни. Рівно 80 років тому, у 1941-му, у Бабиному Яру сталися наймасштабніші розстріли, що бачив цей куточок української землі.

Та і взагалі, «Бабин Яр» вважається одним з символів Голокосту, всесвітньо відомим місцем масових страт нацистськими окупантами та українськими колабораціоністами цивільного населення, головним чином євреїв, під час Другої Світової війни.

На жаль, саме наша столиця стала першим місцем Європи, де цей геноцид набув таких розмірів.

Я пропоную розпочати нашу зустріч хвилиною мовчання, аби віддати шану всім безвинно вбитим тими днями...

- МЕТРОНОМ (20-25 сек)

Ведучий 2: А тепер давайте стисло спробує відновити приблизну хронологію тих подій.

По-перше, слід сказати, що Бабин Яр знаходиться в північно-західній частині Києва.

19 вересня 41 року німецько-фашистські війська вступили до міста, відразу почавши грабувати магазини та знущатися з населення. Особливо жорстоко вони обходилися з євреями – били, принижували усіма можливими засобами, а потім кудись відвозили на вантажівках...

Річ у тому, що за два місяці до того німецьке керівництво видало директиву «Про остаточне вирішення єврейського питання на континенті». Іншими словами – тотального знищення.

До речі, на початку Другої Світової Війни, в Києві мешкало близько 224 тисяч євреїв, а це - більше третини від усього населення міста. Багато хто з них встиг залишити столицю, а ось інших чекав жахливий фінал.

Його каталізатором стали нічні підриви будинків, де розташувалась окупаційна адміністрація. Така спроба місцевих вчинити німцям опір, звичайно мала наслідки. Так – за кілька днів вибухів, частину німців було знищено, але відповідь, на жаль, не забарилась.

Вже 27 вересня було розстріляно 752 пацієнта психіатричної лікарні імені Івана Павлова, що знаходилася поблизу Бабиного Яру.

А наступного дня з'явилося близько двох тисяч листівок з наказом – «усім євреям зібрати цінні речі та документи, і прибути 29 вересня о восьмій ранку до Бабиного Яру з метою перепису та подальшого переселення...». Невиконання наказу передбачало розстріл.

Отже, з ранку, багатотисячний натовп євреїв потягнувся до Бабиного Яру. Людей було стільки, що цей потік рухався кілька днів. Причому, було багато тих, хто дійсно вважав, що їх чекає переселення у інші міста, або трудова мобілізація, або обмін на полонених німців... Але багато хто розумів, що це – пастка.

З обох боків вулиця була оточена дротом. За ним стояли німці зі зброєю, створюючи «дорогу в один кінець»...

Підтримуючи один одного, йшли літні люди, матері (які несли немовлят та вели за руку більш дорослих дітей). Йшли з мішками, згортками, валізами. Молодь майже без речей, а літні люди, навпаки, намагалися взяти з собою все. Паралізованих і хворих несли на носилках, ковдрах, простирадлах.

Люди йшли, зупинялись, без слів обіймалися, прощалися та молилися.

В кінці вулиці був зроблений пропускний пункт. За ним (так, щоб натовпу не було видно) стояли канцелярії. Українські поліцаї відводили туди по 30-40 осіб, відбирали речі і цінності, змушували повністю роздягтись, і палками заганяли до краю яру, глибиною 20-25 метрів.

З протилежного боку кулемет давав чергу, і тіла падали з обриву. Маленьких дітей зіштовхували в яр живими. Постріли глушили музикою та гулом літака, що кружляв над яром.

Коли рів заповнювався кількома шарами трупів, їх присипали землею, та продовжували. Не дивно, що багато людей втрачали розум, коли підходили до яру і бачили це.

- ВІДЕО (0.25 сек) історія, як роздягали та розстрілювали

- ФЕЛИКС МАМУТ (уривок з поеми «Бабий Яр»)

- ДАВИД КЛАДНИЦЬКИЙ «Тревожна тишина над Бабьим Яром» (уривки з поеми)

- ЛЕВ ОЗЕРОВ «Бабий яр» (уривки)

Вбити стільки тисяч за один день німці не встигли. Тож, загнали на ніч у військові гаражі тих, хто лишився. Наступного дня стратили і їх.

За 29-30 вересня Зондеркоманда «4а» за участі двох команд поліцейського полку «Південь» і української допоміжної поліції, розстріляли в Бабиному Яру 33.771 людину (це не рахуючи дітей віком до трьох років...).

Але на цьому розстріли не закінчилися. 1-го, 2-го, 8-го, 11-го жовтня 41-го року цей страшенний для євреїв «День бабака» тривав, забравши життя ще 17 тисяч людей...

Масові страти тривали аж до відходу німців із Києва у 1943 році. За різними даними, за два роки в Бабиному Яру було розстріляно від сімдесяти до двохсот тисяч осіб.

Лише 29 людей змогла врятуватися від смерті, серед них Раїса Майстренко. Ось невеличкий сюжет про неї.

- ВІДЕО «РОЗПОВІДЬ ТОЙ, ЩО ВИЖИЛА» – 2.40 хв

- ДАВИД КЛАДНИЦЬКИЙ «Тревожна тишина над Бабьим Яром» (уривки з поеми)

- СПРОБИ НІМЦІВ ПРИХОВАТИ ПОДІЇ БАБИНОГО ЯРУ

Володимир Давидов, ув'язнений Сирецького табору, розповів, як восени 1943 року німці, передчуваючи, що їм доведеться залишити Київ, поспішали приховати сліди масових страт в Бабиному Яру.

18 серпня 43-го вони відібрали з Сирецького табору 300 ув'язнених, і закували в ножні кайдани. Всі в таборі зрозуміли, що чекає якась особливо важлива робота. Цю групу супроводжували тільки офіцери і унтер-офіцери СС.

В'язнів вивели з табору, перевізши до бункерів, оточених дротом. Біля бункерів, на високих вежах, стояли кулемети, де вдень і вночі чергували німці.

19 серпня людей вивели з бункерів, під посиленою охороною повівши до Бабиного Яру. Там їм видали лопати. Тоді люди зрозуміли, що їх чекає страшна робота: викопувати трупи євреїв, розстріляних німцями наприкінці вересня 41-го року.

Коли ув'язнені розкрили верхній шар землі, то побачили десятки тисяч трупів. Ув'язнений Гаєвський, побачивши це, втратив розум. Трупи, від довгого перебування під землею зрослися, і їх доводилося відокремлювати один від одного баграми.

З четвертої години ранку до пізньої ночі Володимир Давидов і його товариші працювали в Бабиному Яру. Німці змусили їх спалювати останки. На штабеля дров клали дві тисячі трупів, потім обливали їх нафтою. Гігантські багаття горіли вдень та вночі. Вогню було віддано понад 70 тисяч тіл. Кістки, що залишилися після спалення трупів, гітлерівці змушували товкти великими трамбовками, змішувати їх з піском і розкидати довкола. З Берліну, щоб інспектувати це, приїхав шеф гестапо Гімmlер.

28 вересня 43-го року, коли робота по знищенню доказів добігала кінця, німці наказали ув'язненим знову розпалити печі. Люди зрозуміли, що готується розправа над ними. Німці хотіли вбити, а потім спалити останніх живих свідків. В кишені пальто однієї мертвої жінки Давидов знайшов іржаві ножиці, розкувавши свої кайдани. Те ж зробили інші ув'язнені.

На світанку 29 вересня 43-го року, рівно за два роки після масового вбивства київських євреїв, відбулося повстання зайнятих на роботах біля печей в'язнів-смертників. З криками "ура" вони вибігли зі своїх землянок та кинулися до цвинтарної стіни. Приголомшені раптовою втечею, есесівці не встигли відразу відкрити вогонь з кулеметів. Тож, Володимиру Давидову, та ще 11 чоловікам вдалося встигнути піднятися на стіну та втекти. Інші 280 осіб були вбиті....

А 6 листопада 1943 року столиця України була звільнена від німецько-фашистських загарбників.

ВІДЕО Про ліквідації слідів та золото – 0.52 сек

Музеї «Бабиного Яру» є у Нью-Йорку, Японії, Ізраїлю та інших країнах. Безпосередньо в Україні, у 2007 році було створено Державний історико-меморіальний заповідник «Бабин Яр». На його території відкрито багато пам'ятників та меморіальних комплексів - жертвам фашизму, Голокосту тощо.

- ВІДЕО «ДЗЕРКАЛЬНЕ ПОЛЕ» - 2 хв

А рік тому, 29 вересня 2020-го, з нагоди 79-х роковин трагедії Бабиного Яру, Меморіальний центр Голокосту «Бабин Яр» представив масштабну аудіовізуальну інсталяцію «Дзеркальне поле».

Автором ідеї та концепції інсталяції виступив україно-британський медіахудожник Максим Демиденко. Продюсером – Олексій Макухін. Також над створенням інсталяції працював колектив представників з України, Ізраїлю, США та Великої Британії.

Сама інсталяція – це дзеркальний диск діаметром близько 40 метрів зі встановленими на ньому десятьма колонами заввишки 6 метрів.

Інсталяція створена із дзеркальної сталі, що не іржавіє. Колони і диск простріляні кулями того ж калібру, від яких загинули люди у Бабиному Яру. Інсталяція діє 24/7.

Для аудіоінсталяції було створено алгоритм перекладу імен загиблих у звук, за принципом гематрії. Кожна буква в алфавіті івриту має своє число. Імена загиблих перекладаються в цифри, які задають висоту звуку. Вони відтворюються електроакустичним органом. На основний фон накладаються шумові та музикальні композиції, які лунають з колон: архівні записи довоєнного Києва, унікальні пісні на ідиш 1920-30-х років із фондів Інституту проблем інформації НАН України та Національної бібліотеки ім. В.Вернадського. Лунає хорова та поминальна християнська музика, українські та ромські поминальні народні пісні, роботи сучасних українських композиторів тощо.

Трагедія «Бабиного Яру» нагадує світу про безцінність будь-якого людського життя. Про те, як важливо пам'ятати, що ти людина, і ніколи не втрачати цього відчуття.